

Posudek diplomové práce:

Kristýna HRBKOVÁ, *Pozemková kniha židovských domů v Týně nad Vltavou v letech 1680–1750.*

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2021, 106 stran.

Prameny vztahující se k dějinám židovského obyvatelstva českých zemí patří mezi zajímavé, i když ne vždy využívané dokumenty. Jedním z nich je také dosud detailně nezpracovaná pozemková kniha židovských domů z Týna nad Vltavou z let 1680 až 1750, kterou si za téma své diplomové práce vybrala Bc. Kristýna Hrbková – i když tato kniha nezachycuje majetkové transakce mezi židovskými obyvateli, jak by se mohlo zdát (a jak se zdálo i po nemalou dobu vedení práce), ale majetek, který již v té době Židům nepatřil, protože byli v roce 1681 z města vykázáni, a následně byl rozprodáván; příslušná kniha tak představuje velmi zajímavou součást dějin jihočeského města.

Svou práci rozdělila autorka do celkem šesti kapitol, zahrnujících i úvod a závěr. Obsahem pohříchu dosti stručného Úvodu (s. 6–7) je ovšem pouze základní představení zkoumaného pramene, nejzákladnější literatury a struktury práce – detailnější rozbor literatury, ať již regionální, vztahující se k Týnu nad Vltavou, nebo prací týkajících se dějin Židů či pozemkových knih (a správy města, resp. panství), autorka bohužel (nejspíše vzhledem k nedostatku času, protože tento text vznikl v samotném závěru práce) nepřipojila. Následující dvě kapitoly jsou věnovány dějinám Židů – jednak obecně v českých zemích (s. 8–17), jednak na Vltavotýnsku (s. 18–23), a to do konce 18. století (resp. částečně až do 19. století); jedná se o kompilačně pojaté pasáže, které mají uvést do problematiky a nekladou si nárok na úplnost (navíc se zkoumaná pozemková kniha týká dřívějšího židovského majetku), přesto lze zalitovat, že vycházejí jen z několika nejzákladnějších prací (a především knihy T. Pěkného) a jiné tituly nechávají stranou, zejména co se týče druhé kapitoly (práce A. Putíka, L. Matušikové aj.). Zdrojem informací pro třetí kapitolu se stala regionální literatura (J. Sakař, M. Sudová), text obsahuje nejdůležitější informace, vypadlo v něm ale datum uváděné první zmínky (s. 18) a zřejmě nedopatřením bylo uvedeno „sčítání lidu roku 1654“ (s. 20). Nicméně vzhledem k tomu, že se zkoumaná kniha židovského majetku týká již jen okrajově (viz výše), nejsou tyto kapitoly sice zbytečné, pro celou práci však méně důležité, ještě podstatnější by bylo zaměřit se na detailnější okolnosti vzniku knihy v rámci panství a města.

Čtvrtou kapitolu diplomové práce věnovala K. Hrbková pozemkovým knihám (s. 24–26), resp. jejich základní charakteristice, tentokrát zejména s využitím starší právně historické práce Vladimíra Procházky a pouze několika dalších titulů, mezi nimiž bohužel chybí např. alespoň studie Josefa Hanzala (*Současný stav a úkoly studia českých pozemkových knih*, SAP 14, 1964/1) nebo Miloslava Volfa (*Výsledky soupisu gruntovních knih v Středočeském kraji*, SAP 16, 1966/1).

Vlastní jádro diplomové práce představuje její nejrozsáhlejší a dále vnitřně členěná pátá kapitola (s. 27–50), v níž autorka přináší jednak vnější a vnitřní popis zkoumané pozemkové knihy, jednak zpracování jejího samotného obsahu. Ocenit lze v tomto případě zejména detailní analýzu písarských rukou A až K (s. 27–31), k nimž bylo možno díky práci J. Sakaře přiřadit i konkrétní jména, studentka se ovšem pokusila i o ne vždy snadnou paleografickou charakteristiku příslušného písma, byť někdy poněkud nestandardní (hodnotí se „sklon písma“,

nikoli „náklon“) a bez využití některých odborných termínů (modul, příp. váha). Údaje o jednotlivých písářích včetně let zahrnujících jejich zápisy a ukázky jejich písma přehledně shrnuje tabulka 17 (na s. 101–102). V rámci vnitřního popisu pozemkové knihy (s. 31–33) autorka záslužně uvedla alespoň některé informace cenné pro poznání průběhu prodeje židovských nemovitostí a mechanismu zapisování do pozemkové knihy. Samotné údaje o prodaných původně židovských nemovitostech, vycházející ovšem nejen z analyzované pozemkové knihy, ale i z práce vltavotýnského historika J. Sakaře, shromáždila K. Hrbková do podkapitoly nazvané „Židovské domy“ (s. 34–46), doplnila i přehledné tabulky (1–13), zahrnující údaje o majitelích a jednotlivých splátkách i celkových obnosech k celkem osmi domům (dva další nejsou v knize uvedeny, jeden z nich, jak autorka usuzuje, zřejmě proto, že jeho majitel jej prodal sám na základě výzvy vrchnosti před nuceným vystěhováním); opomenut přitom nebyl ani tzv. akcident a souhrnné údaje o všech domech byly sestaveny do samostatné tabulky 14, vhodné by ovšem bylo pojednat souhrnně o všech platbách, tj. i těch, které nebyly určeny obci. Tato kapitola svědčí i o autorčině orientaci v ne vždy snadném textu a dané problematice a představuje nejpřínosnější část práce. Nakonec studentka zařadila ještě podkapitolu nazvanou ne zcela přesně a šťastně „Správa na Vltavotýnsku v 17. a 18. století“ (s. 47–50), v níž jsou ne vždy jednoznačně uvedeny informace o správě města a panství, spíše jsou vzájemně propojeny (přičemž by bylo vhodné věnovat větší pozornost i samotné vrchnosti). Z líčení K. Hrbkové také není zcela jasný vztah správy panství či města k uvedeným prodejům (viz s. 47: „Byl to právě Doudlebský, kdo jakožto hejtman panství při prodeji židovských domů v letech 1681 až 1682 (kdy byla prodána většina domů) vybral většinu závdavků, které následně uložil do obecního důchodu.“), i když by tyto otázky, zejména vztah k městské správě (a k městskému úřadování), prozradila detailní analýza jednotlivých záznamů obsahujících příslušné informace (např. fol. 3r: „*podle pošacování pana purkmistra [a] pániův*“; fol. 4r: „*pan purkmistr pan Jiří Tybolt do důchodu obecního zatím k sobě přijal*“; fol. 21r: „*pan purkmistr [a] páni prošacovati dali domek*“; fol. 25v: „*vide v knihách zelených*“). Autorka nicméně využila údaje pozemkové knihy alespoň pro sestavení tabulky o jednotlivých purkmistrech, zmiňovaných v příslušných záznamech (tabulka 16 na s. 100). Uvedená kapitola ovšem vyvolává i výše naznačené úvahy týkající se struktury práce – a sice ohledně toho, že by podkapitola věnovaná správě panství a města měla být spíše předřazena vlastnímu produktu, tj. pozemkové knize, kromě toho by bylo vhodné uvést v práci i více informací o samotném panství (nebo alespoň jeho charakteristiku v Úvodu). Poměrně stručný text práce je však zakončen již jen krátkým Závěrem (s. 51), který obsahuje pouze stručné shrnutí obsahu a některých výsledků práce.

Naštěstí tím ovšem diplomová práce nekončí, ale její součástí tvoří také rozsáhlá edice pozemkové knihy (s. 58–93) náležitě doplněná Ediční poznámkou (s. 56–57) s vhodně zvolenými edičními pravidly, autorka záslužně připojila také jmenný rejstřík (s. 94–99). Edice je zpracována poměrně kvalitně, studentka si poradila jak s transkripcí paleograficky dosti náročného textu, tak s rozvedením zkratk nebo se zpracováním poznámkového aparátu, přinášejícího identifikaci osob (opět s využitím prací J. Sakaře) či určení místních názvů nebo chronologických údajů, vhodné by snad bylo upozornit na prázdná folia, resp. strany (např. 9r-v, 10v, aj. – v edici, nebo souhrnně v rámci vnějšího popisu). Přes různé korektury nicméně v edici zůstaly některé překlepy (např. s. 68: „*v nelepším způsobu*“), nepřesné přepisy (např. s. 72: „*plumočnika*“) či nejasnosti (např. s. 74: „*závdavku na zasezeli*“), v některých případech

by bylo dobré doplnit otazník či vykřičník v hranatých závorkách (naopak výraz „*práz[d]na*“ např. na s. 68, resp. 8r, není nijak neobvyklý). Bez vysvětlení zůstaly některé latinské výrazy (např. „*Per solutum totum*“ na s. 61, resp. 4v, aj.) a určitý problém zřejmě editorka měla s německým textem na fol. 27r-v a 32r (skutečně se v originále nacházejí slova v podobě „*geshenkt und abgeschlagen*“ nebo „*shirmen*“, „*untershrieben*“, „*Petshafte*“, tj. se „*sh*“, nikoli se „*sch*“? – pak by bylo vhodné doplnit vykřičník v hranatých závorkách; také slova „*in der könig[lichen] BBBBudtweis*“ na fol. 32r vyvolávají otázku, zda se spíše nejednalo o „*königlichen Stadt Budweis*“).

V diplomové práci nechybí obligátní Seznam zkratk (s. 52 a Seznam pramenů a literatury (s. 53–54), i když ten bohužel (zvláště s ohledem na to, že se jedná o práci diplomovou) nezahrnuje mnoho titulů (byť zřejmě v „době covidové“ nebylo vše snadno dostupné). Autorka neopomněla připojit ani Seznam příloh (s. 55), mezi něž zařadila kromě edice a jejích náležitostí také tabulky umístěné dílem v textu, dílem na konci práce (tabulka 16, 17), a několik obrazových příloh; kromě ukázek textu pramene zaujmou plánky s vyznačením polohy prodaných a v pozemkové knize zachycených domů.

Před odevzdáním práce již studentka nestačila odstranit některé nedostatky formálního rázu, týkající se interpunkce (např. na s. 20, 30) a zahrnujících gramatické chyby (např. s. 23: „směli ... pobývat čtyři židovské rodiny“; s. 31: „datace nepomohli“), překlepy (např. s. 29: „sytě černá inkoust“; s. 32: „s potřebnými informace“; s. 33: „bylo odveden“) nebo hovorovější výrazy (s. 31: „ani ty mi kolikrát nepomohli“), i když nepřesahují neúnosnou mez. Domnívám se, že i vznesené výhrady, týkající se využití další sekundární literatury a její analýzy, struktury práce nebo některých nedostatků v edici padají částečně na vrub zmíněné „době covidové“, i když intenzivnější konzultování bylo možné i během ní.

Přes uvedené připomínky lze ale konstatovat, že diplomová práce Bc. Kristýny Hrbkové představuje zajímavý příspěvek k dějinám Týna nad Vltavou, neobsahuje zásadní nedostatky a rozhodně splňuje požadavky kladené na tento typ prací, proto ji ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **velmi dobře**.

V Praze dne 25. srpna 2021

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.